

СТАМБЕНА ЈЕДИНИЦА КАО ДЕО ЈЕДИНСТВЕНОГ ПРОСТОРА СТАНОВАЊА

Љиљана Алексић¹

УДК: 728.2

DOI: 10.14415/zbornikGFS27.14

Резиме: *Стамбена јединица у архитектонском склопу представља типичну организацију која чини типични архитектонски склоп више сличних или истих јединица. Архитектонски склопови се најчешће разликују у зависности од положаја у кући према спратовима, чиме се формира и социјални оквир у архитектонском склопу. Просторни и социолошки нивои јединственог простора становања се међусобно преклапају и допуњују чиме се задовољава просторни комфор. Архитектонски склоп представља основни социјални модел према просторима стамбене средине где се задовољавају потребе корисника кроз колективне активности чиме се постиже њихово квалитетно укључење према ужој и широј урбаној целини. Поред укључености архитектонски склоп мора да задовољи и индивидуалност стамбене јединице кроз просторна и психолошка ограничења.*

Кључне речи: *стамбена јединица, архитектонски склоп, просторни ниво, социолошки ниво, укључено, индивидуално*

1. УВОД

Просторни нивои јединственог простора становања су: соба, стамбена јединица, етажа, архитектонски склоп – кућа за становање, урбани склоп, а социолошки нивои: примарни колектив - породица, непосредно суседство - на етажи, уже суседство – стамбена кућа, шире суседство – шира друштвена заједница. Просторни и социолошки нивои се међусобно преклапају и допуњују чиме се постиже комфор стамбене јединице, јер је централна пажња пројектанта усмерена према кориснику. Ограђивањем корисне површине пројектант ствара ограничен простор у односу на остале функционалне површине у кући, чиме се постиже индивидуалност и остварују индивидуалне потребе корисника као и његова тежња да се издвоји од групе. Тако се спречавају „нежељени погледи“ дефинисањем минималног растојања између стамбених кућа у групи, као и минималног растојања између група стамбених кућа и ресторана, клубова, спортских терена.

„Положај корисника у оквиру теорије потреба је непотребно истицати: он је централна вредност за одређивање свих величина, преко које се касније утврђује квалитет будућег простора, јединица и склопова. Дакле не може се претпоставити да је он, као мера, односно мерило, искључен. Тежња за рехабилитацијом људске

¹ Љиљана Алексић, дипл.инж.арх., Универзитет у Новом Саду, Грађевински факултет Суботица, Козарачка 2а, Суботица, Србија, тел: 024 554 300, е – mail: liljana.d.aleksic@gmail.com

спонтаности, могућности учешћа у обликовању сопственог простора је данас, обострано прихваћена како у области филозофије тако и у области архитектуре [6].“

2. СТАМБЕНА ЈЕДИНИЦА КАО ИНДИВИДУАЛНА ЦЕЛИНА

Стамбена јединица се пројектује са два аспекта: као Типична јединица са свим карактеристикама целине и у релацији према ужем урбанистичком окружењу као део **мноштва**. Активности које се обављају у самој јединици условљавају њене функционалне карактеристике, што доводи до форме, облика и просторних модела. Радне и групне активности корисника утичу на организацију стамбене јединице и њен положај у мноштву тј. изради урбанистичког решења што омогућава боље кретање и комуникације корисника према ширим урбаним целинама, активности представљене у *Табели бр. 1*.

Табела бр. 1: карактеристике будућег простора

Јединица – мноштво	Индивидуално – колективно	ограђено – укључено
Јединицу организују следеће функције: 1. спавање/одмор 2. хигијена 3. ручавање 4. индивидуалне активности 5. групне активности 6. породичне активности 7. радне активности ----- Два тока догађаја: Дневни - ноћни Заједно - одвојено Појединачно - колективно	Индивидуалност јединице: 1. предсобље 2. дегажман 3. санитарije 4. дневни боравак 5. спавање 6. кухиња 7. тераса 8. врт – башта ----- Веза са колективом: Ресторан, клуб, спортски терени, базен, пословни простор ----- Веза са центром: Прилазни пут, Организован превоз, Паркинг простор	Јединице груписане тако да постоји несметана веза са саобраћајницама – укључено у ширу урбану целину ----- Јединице груписане у отворене системе са довољно светла и међупросторима за зеленило, изражен контакт јединица - слободан простор, мноштво - слободан простор – веза са ужом урбаном целином ----- Обезбедити индивидуалност јединица, ограђен простор: 1. Просторни и психолошки (спречавање узајамних погледа и сл.) 2. урбани склоп одвојити од колективних простора (ресторана, клубова итд.)

Анализа функционалности стамбене јединице превасходно се бави радним местима. Добра поставка радних места и њихова „човекомерност“ омогућавају квалитет становања и задовољење свих потреба корисника. Стамбена јединица је заштићена од спољних утицаја и задовољава први постављени услов „ограђено“.

Везе у непосредној околини могу да се остваре као директне везе: дневни боравак према тераси, радни простор према дневном осветљењу, кухиња и трпезарија према дневном осветљењу итд. Визуелне везе се остварују према природи, урбаном простору и дају отвореност стамбене јединице. Ограђивањем се постиже квалитетна микроклима у стану: природно светло, положај радног места према отвору, добра орјентисаност чиме се постиже заштита од сунца или оптимална температура, могућност проветравања чиме се остварује влажност ваздуха и вентилација.

Табела бр. 2.: услови из спољне средине који утичу на организовање функционалних површина

УКЉУЧЕНО Према природи	Према урбаном	Према примарном колективу - породици	Према непосредном, ужем и ширем суседству – урб. склопу стамбених кућа
Тераса Башта Атријум	Стазе за шетњу Бицикличке стазе Близина школе, вртића, продавнице, пијаце	Центар домаћег окупљања, Веза са осталим груписањима у стамбеној јединици	Веза са центром и могућност коришћења предложених садржаја (могући садржаји као и код урбаног)

3. СТАМБЕНА ЈЕДИНИЦА КАО ДЕО УРБАНОГ ОКРУЖЕЊА

Урбани склоп се формира у зависности од форме стамбене куће и од начина њеног повезивања у шири склоп. Различити типови урбаног склопа омогућавају различита просторна и социјална укључења корисника у социјално и просторно окружење. На тај начин се стварају карактеристични урбани склопови и облици комшилукa који дају идентитет стамбеном окружењу и дух урбаном месту.

Према томе „идеја суседства модерног урбанизма са „градским четвртима“, „јединицама суседства“, „примарним стамбеним групама“ а у нашем случају и са „месним заједницама“, резултат су дугих временских периода и импресивног континуитета у организовању града, упркос великих разлика, када се тиче места, епохе, културе, политичке и друштвене организације, начина живота, система производње итд. [7]“.

- **Куће у низу**

Монотонија код кућа у низу решава се индивидуалним интервенцијама, тако да сваки прилаз и улаз добијају посебни идентитет, а веза са тереном преко тераса омогућава задовољење индивидуалних потреба корисника. (Слике бр. 1., бр. 2. и бр. 3)

Слике бр. 1., бр. 2. и бр. 3. различита организација тераса кућа у низу, насеље Вишњичка бања, (арх. Бакић) [9]

- **Двојне куће**

Двојне куће омогућавају кориснику да да свом стамбеном простору индивидуални печат тако што ће личним интервенцијама свој прилаз и улаз другачије да организује. Због различитих потреба корисника куће и природно окружење добијају свој идентитет а његовим спонтаним активностима остварује се индивидуалност простора за одмор и дружење. (Слике бр. 4 и бр. 5.)

Слика бр.4. и бр. 5. двојна кућа и различита функционална шема у приземљу, насеље Калуђерица

- **Вишепородично становање**

Код вишепородичног становања корисник, поред примарног колектива - породице, има за контакт и непосредно суседство, „комшије са спрата“, уже суседство „комшије из његовог улаза“, као и релације према ширем суседству које обухвата његова Месна заједница.

Куће за вишепородично становање у Вишњичкој бањи организоване су кроз ламеле које се у виду венаца, управно на изохипсе, спуштају према Дунаву и дају добар пример организовања ширег урбаног окружења. Стамбене јединице су тако организоване у архитектонском склопу да имају поглед према Дунаву или према унутрашњем дворишту. Унутрашње двориште је испресецано пешачким стазама са клупама за седење и дечјим игралиштима, док су колско-пешачке стазе постављене око венаца, тако да се не нарушава природно окружење које допуњује стамбену средину (слике 6., 7. и 8.).

Слике бр. 6. 7. и 8. стамбене куће вишепородичног становања у Вишњичкој бањи, (арх. Бакић) [9]

Слике бр. 9., 10. и 11. указују на један врло чест проблем и дају негативан пример: неадекватно постављање вишепородичне стамбене куће према постојећој породичној кући, где су угрожени сви корисници стамбених јединица, губи се однос према околони, није обезбеђена заштита станара и њихово нормално функционисање према спољној средини.

Слике бр.9. 10. и 11. neodговарајући положај породичне куће и куће вишепородичног становања, улица Баје Секулића, Звездара, Београд

4. ЗАКЉУЧАК

Предходна анализа би имала троструки значај за архитектонску струку:

- примена у пракси код пројектовања стамбених јединица и архитектонских склопова и код израде норматива за пројектовање стамбених јединица,
- за проверу моделе у току едукације студената на њиховим графичким вежбама на предметима Основе пројектовања зграда и Пројектовање вишепородичног становања,
- за даља научна истраживања која би се одвијала у смеру развоја модела где би се вредновале карактеристике „укључености“ и „ограђивања“ за одређене стамбене јединице.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Aleksić, B.: Stambena sredina, STAN I STANOVANJE, časopis „IZGRADNJA“ posebno izdanje, Beograd, **12. Decembar, 1972.god.**
- [2] Алексић, Љ.: *Основе пројектовања зграда*, приручник за студенте, Грађевински факултет у Суботици, Универзитет Нови Сад, АМД принт, Београд, **2012.**
- [3] Алексић, Љ.: Однос корисника и структуре стана као параметар квалитета становања, Грађевински факултет у Суботици Универзитет Нови Сад, Зборник радова Грађевинског факултета 26, **2014.god.**
- [4] Алексић, Љ., Петровић, И.: Нормативи за пројектовање представљени у облику „активне књиге“, Билтен Института ИМС, бр. 1, Београд, **новембар, 1990.**
- [5] Bajlon, M.: Neka pitanja u vezi sa upotrebnom vrednosti stana, STAN I STANOVANJE, časopis „IZGRADNJA“ posebno izdanje, Beograd, **12. Decembar, 1972.god.**
- [6] Milenković, B.: *Uvod u arhitektonsku analizu*, peto izdanje, Građevinska knjiga, Beograd, **2001.god.**
- [7] Радовић, Р.: *Савремена архитектура, Између сталности и промена идеја и облика*, Факултет техничких наука, STYLOS, Нови Сад, **1998.god.**
- [8] Радовић, Р.: *PROSTOR, živi prostor*, Nezavisna izdanja 24, Beograd, 1979.
- [9] https://www.google.rs/?gws_rd=cr,ssl&ei=tHrLVe-4DqShyAOdw7DIBw#q=KUCE+U+NIZU+VISNJICKA+BANJA преузето 12.08.2015.

HOUSING UNIT AS AN ELEMENT OF THE UNIQUE HOUSING AREA

Summary: *Housing unit in the architectural setting represents a typical organization, constituting typical architectural setting of multiple similar or identical units. Architectural settings are most commonly differentiated depending on the position inside the building regarding floors, thus also establishing a social framework inside the architectural setting. Spatial and sociological levels of a unique housing area are overlapping and complementing each other, thus satisfying spatial comfort. Architectural setting is the fundamental social model towards housing area surfaces, where users satisfy their needs through the collective activities, thus achieving high quality of their participation in the narrow and broader urban unit. Apart from the inclusion, architectural unit needs to meet the individuality of housing unit through spatial and psychological boundaries.*

Keywords: *Housing Unit, Architectural Setting, Spatial Level, Sociological Level, Inclusive, Individual*